

ปฐมสมโพธิราชาภิเษก ปริเฉทที่ ๕

แม้ในกาลครั้งนั้น เมื่อพราหมณ์ทั้งหลายพยากรณ์ทำนาย พระมหาปุริสลักกะแล้ว ท้าวศิริสุทโธทนะจึงตรัสถามว่า พระราชบุตรของเราได้เห็นซึ่งอะไรจึงจะออกบรรพชา พราหมณ์ทูลว่า พระราชโอรส ได้เห็นซึ่งนิมิตรทั้ง ๔ คือ เห็นคนแก่ชรา ๑ เห็นคนเจ็บไข้ ๑ เห็นคนตาย ๑ เห็นเพศบรรพชา ๑ เมื่อได้เห็นนิมิตรทั้ง ๔ อย่างนี้เมื่อใด ก็จะละเพศฆราวาสออกบรรพชавวชเมื่อนั้น

(ตัสตุวา) พระมหากษัตริย์ได้ฟังดังนั้น จึงตรัสว่าเราไม่ยากให้พระราชบุตรออกบรรพชา เราปรารถนาจะให้เป็นบรมจักรพรรดามีอาณาเขตไปในทิศน้อยและทิศใหญ่ จึงตรัสห้ามไม่ให้คนแก่คนเจ็บคนตาย และเพศบรรพชาไปมาในที่ใกล้แห่งพระลูกเรา ให้คนพิทักษ์รักษา ไกลออกมาถึง ๑๐๐ เส้นทั้ง ๔ ทิศ เพื่อจะไม่ให้เห็นซึ่งนิมิตรทั้ง ๔ ประการ

(เตพราหมณา) พราหมณ์ทั้งหลายก็ถวายพระนามเป็นสอง ชื่ออังกิรสกุมาร เหตุมีพระกายประกอบไปด้วยวรรณี ๑ ชื่อว่าสิทธัตถะ ด้วยเหตุว่าพระองค์จะปรารถนาสิ่งใดก็สำเร็จทุกประการ ๑ ครั้งนั้นฝ่ายบิดา ๘๐ ญาติฝ่ายพระมารดา ๘๐ มาประชุมกัน ถวายพระราชบุตรคนละองค์ๆ ว่าพระราชกุมารจะได้ตรัสเป็นพระ ก็จะได้มีชาติยศสมณ เป็นบริวารถ้าเป็นฆราวาสครองสมบัติ ก็จะได้มีกษัตริย์เป็นบริวาร พร้อมกันมาปฏิญาณไว้ดังนี้ ๑

ครั้งนั้นนางสิริมหามายาราชเทวีเมื่อประสูตพระราชโอรสได้เจ็ดวัน พระนางก็ทำลายขันธุ์ไปบังเกิดในชั้นดุสิต ตามประเพณีแห่งพุทธมารดา ด้วยพระครรภ์ไม่ควรเป็นที่อาศัยของสัตว์อื่น

เมื่อพระนางสิริ มหามายาทิวงคตแล้ว ท้าวศิริสุทโธทนะก็ตั้งนางกิสาโคตมิ เป็นพระน้องนางสิริ มหามายาขึ้นเป็นอัครมเหสี แล้วทรงตรัสให้จัดหานารีที่มีรูปอันงาม คือไม่สูงนักไม่ตํานักไม่ขวานัก มีนํ้านมอันหวาน ไม่เปรี้ยวไม่เค็มและจีดขมให้เป็นพระนม ของพระโพธิสัตว์เป็นอันมากแล้วให้จัดหานารีที่รูปร่างดีๆ ๖๐ นางให้เป็นพระพี่เลี้ยงเคียงประคองข้าง คอยปฏิบัติ ให้จัดบุรุษที่สันตัดในทางราชการ สำหรับทำกรางานอีก ๖๐ คนแล้ว ให้จัดลูกอำมาตย์ราชตระกูลอีก ๖๐ คน เป็นพี่เลี้ยงฝ่ายหน้าให้บำรุงบำเรอพระลูกยาเป็นนิจการ

ในกาลครั้งนั้นนางกิสาโคตมิเป็นพระแม่นํ้าพระโพธิสัตว์เป็นอัครา ให้เสวยพระถันธาราในพระอุทร ให้เจริญสุขสโมสรทุกวันไป โดยในที่พรรณนามาจะนี้

(อถกทิวส) ครั้นมาวันหนึ่งเป็นวันแรกนาขวัญพระมหากษัตริย์ตรัสให้ประดับพระนครงามบวรวิจิตรราวกับว่าวิมานแห่งเทวดา ให้จัดแอกและไถเชือกชักกะ ดักไล่ หัวหมูใหม่งอนไถงามหางยามกลมให้สมกัน ให้จัดโคอุสุภราชที่ล่าสันมีกำลังมาก ประดับด้วยเครื่องประดับอันหลากหลายงามบรรจง ทั้งราชวัติแลฉัตรธงบรรจงจัด ทั้งข้าวเปลือกแลถั่งงาสารพัดตามบุราณ พร้อมด้วยอำมาตย์ราชบริพารประโรหิตสมเด็จบรมบพิตรมหาราช ให้เชิญพระราชบุตรสุดสวาทออกไปแรกนาขวัญ พร้อมด้วยแสนสุรางค์นางกำนัลเป็นบริวาร คมนาคารไปสู่ภูมิเขตประเทศที่แรกนานะกาลครั้งนั้น

(ตปฺเทส) ในประเทศที่นั่นมีหว่าใหญ่ต้นหนึ่งงามนักหนา พระราชาบิดาให้จัดที่ไสยาอาสน์
เชิญพระมหาบุรุษราชเข้าไปอาศัย มีม่านกั้นไว้โดยรอบให้พี่เลี้ยงนางนมรักษาส่วนพระองค์ก็
ออกไปทรงแรกนา ด้วยอำมาตย์เสนาและพราหมณ์ตามประเพณี

(ชาติโย) พวกพี่เลี้ยงนามนมทั้งหลายเห็นพระลูกเจ้าบรรทมหลับสนิทแล้ว ก็พากันออกมา
ดูการแรกนา พระโพธิสัตว์บรรทมตื่นขึ้นมาไม่เห็นผู้ใด ก็ตั้งพระทัยเจริญอานาปานุสติกรรมฐาน
ได้สำเร็จสมาธิฌานมิได้ช้า พระสุริยาก็บ้าย เงามไม้ทั้งหลายคล้อยไปตามพระอาทิตย์บ้าย แต่เงาไม้
หว่านั้นตรงไม่เอนชายไปตามตะวัน จนทั้งหลายนั้นเข้ามาดูเห็นอัศจรรย์ จึงออกไปทูลพระราชาบิดา
พระองค์เสด็จเข้ามาก็เห็นเป็นอัศจรรย์ ยกพระหัตถ์ทั้งสองถวายวันทาการ สรรเสริญพระปฎิ
หารีย์ของพระราชาโอรสว่าได้เห็นปรากฏถึงสองครั้ง

ครั้นสำเร็จการแรกนาก็พาพระลูกยกกับบริวาร นวัตกรรมเข้าไปสู่พระนิเวศน์สถาน ใน
กาลครั้งนั้นเมื่อพระโพธิสัตว์มีอายุได้ ๗ ปี พระมหากษัตริย์ตรัสถามอำมาตย์ว่า เด็กมีอายุได้ ๗ ขวบ
จะชอบเล่นอะไร กราบทูลว่าชอบเล่นน้ำ พระองค์จึงรับสั่งให้ขุดสระโบกขรณี ครั้งนั้นพระอินทร์
ได้รู้เหตุจึงใช้ให้เวศสุกรรมเทเวศ ลงมานิมิตสระโบกขรณีกว้างใหญ่ มีน้ำอันใสจิตสนิมิตดอกปทุม
ชาติ ระคายดาหอมฟุ้งจร มีทำอันเรียบรายไปด้วยทรายทองและทรายแก้วอันแล้วไปด้วยเทวฤทธิ์
งามวิจิตรรจนาเป็นอนเนกนับไม่ได้ ถ้าจะเปรียบไปราวกับว่าสระโบกขรณี ในเทวณันตะอุทยานอยู่
ในชั้นดาวดึงส์ เวศสุกรรมเทวบุตรนิรมิตแล้วก็กลับไปสู่วิมานของตน

(ปฺนทิวเส) ครั้นเวลารุ่งเช้าชนทั้งหลายเห็นสระโบกขรณีที่เทพกานิมิตรงามวิจิตรรจนา ก็
พากันขึ้นไปทูลแก่พระราชบิดาให้ทรงทราบ พระองค์เสด็จมาทอดพระเนตร เห็นสระโบกขรณีงาม
วิจิตรก็ทรงทราบว่า เทพคามาณิมิตรถวายด้วยอานุภาพบุญของพระราชาโอรส

(ตโตปฏฐาย) จำเดิมแต่นั้นมาพระราชากุมารก็ลงเล่นสงสวน กับด้วยบริวารในสระ
โบกขรณีเป็นที่ยินดี ราวกับว่าเทวราชกุมารในทิพวิมานสถานในกาลครั้งนั้น

(อปรภาเค) ครั้นล่วงมากาลนานมา พระโพธิสัตว์มีพระชนม์ได้ ๑๖ พรรษา พระราชาบิดาให้
สร้างปราสาท ๓ ปราสาทสูงเท่ากัน ปราสาทหนึ่งเป็นที่อยู่ฤดูร้อนมีพื้นได้ ๕ ชั้น ปราสาทหนึ่งเป็น
ที่อยู่ฤดูฝนมีพื้นได้ ๗ ชั้น ปราสาทหนึ่งเป็นที่อยู่ฤดูหนาวมีพื้นได้ ๙ ชั้น ปราสาททั้ง ๓ นั้นมีการ
ราวกับว่าวิมานแห่งเทวดา พระราชากุมารก็เสวยซึ่งความสุขอยู่ในปราสาทละ ๔ เดือน คือ ฤดูหนาว
๔ เดือน ฤดูฝน ๔ เดือน ฤดูร้อน ๔ เดือน บำรุงบำเรอด้วยสตรีไม่มีบุรุษ พระโพธิสัตว์ไม่ได้ลงจาก
ปราสาท พร้อมไปด้วยสาวสุรางค์นางนาฏราชบริวาร เพื่อนรำขับขานถวายเสียง ทั้งเครื่องดนตรีสีตี
เป่าประโคมพระลูกเจ้าราวกับว่าพระอินทร์ในวิมานพร้อมไปด้วยความผาสุกสถาน ณ กาลครั้งนั้น

(โสจินเตส) ท้าวสิริสุทโธทนะนั้น เมื่อสร้างปราสาทแล้วจึงมาคิดว่า พระราชาบุตรของเรา
เติบโตควรจะให้ซึ่งสมบัติ คิดแล้วก็ให้ศักราชทั้งปวงตกแต่งซึ่งราชธิดาส่งมาถวาย เพื่อจะ
ราชาภิเษกแก่พระราชาโอรส (สากิยา) ฝ่ายศักราชทั้งหลายจึงตอบว่า พระสิทธราชกุมารยังไม่รู้
ศิลปศาสตร์ เราทั้งหลายยังไม่อาจถวายได้ พระบิดาจึงตรัสว่าบุตรเจ้าสิทธ เจ้าจงเรียนศิลปศาสตร์

ให้ฉลาดเป็นอันดี เราจะให้เจ้าครองบุรีเมืองกบิลพัสดุ์ พระโอรสตัวจึงทูลว่า อีก ๗ วันให้หมู่ญาติ ประชุมกัน ข้าพเจ้าจะแสดงศิลปศาสตร์ ครั้นถึง ๗ วันก็สันนิบาตประชุมกัน พระโอรสตัวก็แสดง ซึ่งกำลังยกซึ่งสหัทธามธนูอันใหญ่ ขึ้นแกว่งไกวไปมาให้ปรากฏกิริยาว่าสหัทธามธนูนั้นคนถึงพัน หนึ่งจึงจะยกไหว พระองค์ยกขึ้นแกว่งไกวเบาราวกับว่าคันกระสุน ด้วยอำนาจบุญบารมีแล้วก็ไถ่ ยิงไปในทิศทั้ง ๔ ตามความปรารถนา ครั้นพระโอรสตัวแสดงซึ่งศิลปศาสตร์ในท่ามกลางหมู่ญาติ เสร็จแล้ว ศักยราชทั้งหลายก็พากันโสมนัสสรรเสริญ พร้อมกันแต่งพระราชธิดามาถวาย สิริรวมกัน เป็นนางกษัตริย์สี่หมื่นพระองค์

(ราชา) สมเด็จพระราชบิดาก็ราชาภิเษกพระธิดาตุราชกุมารกับนางพิมพาราชเทวี ให้เป็นมิ่ง อัครมเหสีครองสมบัติในเมืองกบิลพัสดุ์มหานคร มีนางกัลยาณีศรีสมร ๔ หมื่นเป็นบริวารอยู่ใน ปราสาททั้ง ๓ ตามฤดูกาลโดยนิยม เสวยสุขอันอุดมราวกับว่าเทวดาในดาวดึงส์ ครั้นล่วงกาลนานมา มีพระบารมีอันแก่กล้า มีพระชนม์พรรษาได้ ๒๕ ปี มีน้ำพระทัยยินดีจะไปประพาสพระราชอุทยาน ณ กาลครั้งนั้น

จบ ราชภิเษก ปริเฉทที่ ๕